

ТРИЗЕНБІК - REVUE NEVOUDOVIDAIKE - TRIDENT UKRAINIENNE

Число 38 (96), рік видання III. 18 вересня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 18 вересня 1927 року.

На порядок французького політичного дня трохи несподівано, але дуже виразно, встала справа тов. Раковського, совітського посла у Парижі.

Як багато інших большевицьких послів, тов. Раковський, виконуючи свої посольські обов'язки, одночасно був і членом центрального комітету комуністичної партії. У Парижі він виглядав дипломатом, вів пересправи, говорив про договори, згоду та наближення між совітами й Францією. У Москві, як і подобає члену ЦК компартії, він разом з іншими товаришами своїми працював над можливостями підкопати і зруйнувати державний та громадський лад в усіх європейських державах, в тому числі звичайно і у Франції.

До пори до часу, французи, зневажаючи у себе дома можливість комуністичної небезпеки, дивилися на «московську» чинність совітського посла крізь пальці. Але надійшов день, коли ця небезпека вспалахнула перед ними, — невеликим правда, та все таки неприємним, — вогнем на великих бульварах, і французьська влада спинилася над питанням: Чи годиться послу, акредитованому при ній, ставити свій підпис під большевицькою відозвою, яка закликає усіх робітників та солдатів, в тому числі й французьких, зраджувати свою батьківщину, дезертувати, переходити до червоної армії, то-що.

Одповідь, явна річ, могла бути лише негативною, в наслідок чого справа пішла дипломатичним шляхом. Французський посол у Москві склав різкий протест; тов. Чичерин особливим документом спростував тов.

Раковського, тов. Раковський спростував сам себе, але на цьому скінчитися не могло. Під впливом громадської opinii, французський уряд як здається, визнав присутність тов. Раковського у Парижі небажаною, давши про те знати Москві, аби вона одкликала свого невдалого посла.

У день, коли писано ці рядки, не знати, в який спосіб буде скінчено офіційно з цією посольською аферою. Одно, однак, видно вже зараз. Тов. Раковський не зостанеться у Парижі, і взагалі не відомо чи буде хтось призначений Москвою совітським послом до Франції. Французський патріотизм ображено, національне почуття зневажено, а громадська opinia у Франції не залишає безкарними такого роду річей.

А втім, який би не був офіційний фінал справи тов. Раковського, ця посольська афера не перейде і не може перейти непомітною для совітсько-європейських взаємовідносин. Після того як большевики весною цього року втратили здобуте з такими зусиллям місце в Лондоні, вони стали дорожити усіма своїми посольськими форпостами. Особливо дорогою для них була їх парижська фортеця. Тепер вона підкопана, розвалюється, готова стати пустою.

З далекого заходу зачалися свого часу в Європі большевицькі триумфи на полі міжнародної політики; звідти-ж повіяло на них і димом поразок. Першою катастрофою для совітів була справа Аркоса, другою по черзі стає для них посольська афера тов. Раковського. За Лондоном — Париж. Де станеться третя? Логика річей вимагає, щоб вона старася в Берліні, бо лише тоді коло ізоляції навкруги совітів буде замкнено, і процес очищення Європи від большевицької загрози буде закінчено. Усе говорить за те, що час той наче-б го уже недалекий.

* * *

Втрачаючи одну за одною свої позиції на дипломатичному фронті, большевики одночасно терплять поразки і на фронті робітничих відносин.

У «Тризубі» свого часу було зареєстровано невдачу московських комуністів у їх бажанню протиснутися у Парижі до професіональних європейських організацій на конгресі так званого Амстердамського Інтернаціоналу. Представники майже цілої континентальної Європи виступили там проти можливості співпраці з московськими профсоюзами, і боронили їх тільки самі представники англійських Trade-Union ів.

Тепер од Москви одмовилися і ці останні, що були звязані з Москвою за посередництвом так званого англо-російського комітету, якого було засновано в Берліні з метою налагодити об'єднання та співпрацю європейських професіональних союзів з большевицькими профсоюзами.

Два роки тяглися пересправи, два роки лояльні англійці працювали над безнадійною справою, два роки їх несовісні московські контрагенти робили все, аби розбити англійські професіональні організації та запанувати на їх руїнах. Нарешті справа закінчилася на конгресі Trade-Union'ів у Единбургу. Колосальною більшістю голосів конгрес прийняв постанову перервати пересправи з совітськими профсоюзами та ліквідувати складений для того англо-російський комітет.

Речуться у Совітів, одна за одною, живі нитки, що так чи инакше звязували їх з європейським заходом. Процес ізоляції большевиків захоплює не тільки дипломатичні верхи, але стихійно поширюється і на широкі маси європейського робітництва.

Про жидівські колонії на Україні.

Кореспондент чеського офіційного органу в німецькій мові «Prager Presse» об'їздив останні місяці видатніші міста Донщини, Криму та України і подає вражіння читачам празького щоденника. Інженер Шром (так звуть цього кореспондента) дбає додержуватися «об'єктивности» і тому поряд з осудом пануючої большевицької диктатури зустрічає у нього компліменти «совітській владі».

Само собою, п. Шром не обминув такого цікавого явища як колонізація українських степів жидівською людністю. Інж. Шром бачив на власні очі дві жидівські колонії засновані біля Кривого Рогу, де якраз призначено «вільні землі» для «найбідніших шарів жидівського населення України та Білої Руси» (Prager Presse» 13 липня 1927 р)

У своєму дописі п. Шром зазначає, що начислюють 170 тисяч жидів які осіли на землю і що за кілька років число колоністів зросте на пів мільона.

«Совітський уряд, пише він, підтримує цю колонізацію й охоче дає вільні землі в південних областях союзу, особливо на Україні та в Криму. Земля найкраща але ці місцевості терплять періодично від засухи. Тому колоністи мусять вибрати такі культури, які відповідають цьому клімату. Разом з наділенням землею правительством дає також кредитову допомогу, але вона через недостачу грошей дуже мала. Найбільшу допомогу дає жидівська організація Агро-Джойнт;

яка поставила собі метою забезпечити новий спосіб життя тим совітським жидам, що втрачають свої дотеперішні зайняття... Колонізацію провадить особливе товариство що називається О з е т «Общество землеустройства евреев трудящихся», яке об'єднує зареєстровані жидівські родини в групи і забезпечує їм наділення землею, державний кредит і допомогу американського «Агро-Джойнту».

Инж. Шром списує свої вражіння від двох таких колоній (Нова Зоря і Новий Путь) — біля Кривого Рогу.

«Ми входимо в перше село, де знаходиться сільська рада, спільна для обох колоній. Саме середина травня, найголовніші весняні роботи скінчено, панує відносний спокій. Тому ми знаходимо в раді чималю молодих і старих жидів, які хочуть дістати всяких інформацій. Виразно жидівські типи, здорові й сильні, так що з першого погляду видно, що два роки праці на свіжому повітрі вплинули на них сприятливо. Їхні руки мозолисті, розмова енергійна. Вони загалом говорять правильно по російському і вживають між собою російських зворотів... Напис на будинку ради ліворуч по українському, праворуч по жидівському».

Із розмов з колоністами чеський кореспондент довідався про таке:

«Ця й сусідня колонія були засновані два роки тому з допомогою Агро-Джойнт, який дав понад 85 відс. потрібних коштів. І ці засоби не були малі. Жиди прийшли з порожніми руками до цієї місцевості, де не було нічого іншого, крім степу й неба. Правда, там стояв напіврозвалений будинок колишнього поміщика, раніше було орано, але все це не можна було вважати ні за будинок для життя, ні за поле. Вони мусіли почати з найменшого: будувати хати й обробляти наділену землю. На початку було важко, але тепер вони вже перейшли найтяжчі часи. Хати вже готові. Зпочатку колонія було засновано як сільсько-господарський колектив, але тепер цей спосіб господарювання вже ліквідується, переходять до індивідуального хазяйства, так що новий переділ буде зроблено лише після трьох періодів обробки, тоб-то згідно з тутешніми обставинами, аж через 18 років. Хто хотів би в цьому вбачати якусь соціалізацію землі. той дуже помиляється. Протинно, це є значним кроком до приватної власності, тим більше, що жиди влаштовують тут такі культури, як виноград, од яких сільський господар одривається з тяжким серцем, навіть тоді, коли б він мав дістати через 18 років в обмін виноградник свого сусіда».

Погляньмо на село: Нова Зоря має 69 господарств і таке саме число родин, разом 342 душі. Землі має 707 десятин, так що на душу разом з дітьми припадає трохи більше двох гектарів. Однак, мінімальний наділ на родину 8 десятин, навіть на бездітну сім'ю. Кількість — 2 десятини на душу, у відношенню до інших місцевостей Росії, мала й пояснюється тим, що тут земля дійсно першорядної якості. З обох боків вулиці тягнуться два ряди невеликих домів... Всі побіловані, перед кожним домом посажено садок з кількома деревами... Покрівлі з гонти, або бляшані. Це вказує на великий поступ, коли рів-

няти з укритими соломою українськими хатами і розуміється, що це результат американської допомоги. Також своєю зовнішністю дуже вигідно відрізняються жида од своїх сусідів українців. Перед домами бачимо жидівських дівчат, гарно вдягнених, але здебільшого босих, які прибирають свої хати, метуть двори...»

Інж. Шром побував і в другій колонії — Новий Путь, що має 55 домів. Кожний дім має 4 кімнати, кухню і під тою ж покрівлею конюшню. Як казали колоністи п. Шромові, в колонії минулого року, через добрий обробіт поля, урожай з десятини був вищим, ніж у сусідніх українських селах, а саме виносив 110-120 пудів з десятини. Показували інж. Шромові виноградники, на яких культивуються сорти винограду, спеціально привезені із Франції. Кожне господарство має пів десятини, а той й десятину винограду.

«Агро-Джойнт, кінчає свого листа інж. Шромом, широко клопочеться за своїх допомоговців, так що це викликає заздрість околичних бідних українських слобід. Хоча офіційно оголошується, що взаємні відносини добрі, але це зовсім неправдиво. Хоч і не доходить до відкритої боротьби, — навіть місцеве населення допомагає жидам своїм досвідом, але всеж виростає заздрість, і це може привести в майбутньому до великих непорозумінь. Як що жида надалі так уперто працюватимуть, як досі, то вони напевне зробляться скоро відносно багатші за своїх сусідів і ясно що це зіпсує відношення до них». (Очевидно з боку української людности. І. Р.).

«Жидівська колективна громада розпадається потроху на індивідуальні господарства. Також у цьому виявляється свого роду хитрість, бо коли б колонія з самого початку засновувалась на індивідуальному принципі, то вона б ніколи не дістала таких великих наділів, що їх вона має, як колективна громада. Населення це бачить і тимчасом мовчить, але що станеться пізніше, нічого не можна сказати. Ми залишили жидівські колонії переконані, що треба буде дуже багато такту й зручності, щоб у відносинах місцевого населення і колонізаторів не зростала заздрість з боку мужиків («Muschiks») через велику різницю в життєвому рівні, бо це мусить привести до явної ворожнечі».

Це головне, що знаходимо в дописі п. Шрома. В одному з попередніх своїх листів з України п. Шром оповів історію концесії Фритіофа Нансена біля с. Михайлівки на Запоріжжі на землі, яка належала перед революцією помішкові Синельникові. Доля цієї концесії, з якої співробітники Нансена своїм коштом зробили зразкове культурне господарство була дуже сумна. Через усякі причіпки місцевої влади Нансен відмовився від дальшого ведення концесії і передав її в завідування українського совітського правительства. Першим кроком нової управи цього величезного господарства (14 тисяч десятин), пише Шром, було зниження платні робітникам на 30 відсотків («Prager Presse» »10 липня 1927 р.). Цікаво те, як поставилася до цієї ліквідації українська людність:

«Населення прийняло на початку звістку про ліквідацію концесії Нансена недовіриливо, а коли це підтвердилось, то розчарування було

загальне. Треба зазначити, що всі кажуть, ніби концесія через те ліквідується, щоб передати землю організації Озет, яка постачає жидам ґрунти».

З багатьох сторін дописи інж. Шрома викликають значний інтерес! У скупих словах чужинця бачимо ту трагедію, яку зав'язує московська влада на українських степах.

Насамперед видко, що п. Шром звертався за інформаціями переважно до совітських або до совітофільських джерел. Тому то він зовсім не зазначає того, величезної ваги факту, що район, призначений для жидівських колоній у степовій Україні, не був порожній, що там окрім «степу й неба» були до недавня люде, але тих людей виморила голодом мудра політика московської влади, яка, рятуючи своє Поволжжя, поставила була військову сторожу між південною й північною Україною, так що з голодних степів ніхто не міг добратися на Київщину або Полтавщину, де тоді саме збирала Москва «продналог» для себе (роки 1921-1922). Район між Кривим Рогом і Нікополем був ареною найлютішого голоду, який зазнала історія людства. Це тут торгували людським м'ясом на базарах, це тут тисячами мерли українські селяне, і нікому було допомагати. Ця тепер спустошена територія була населена багатим і енергійним селянством, яке не знало ніколи голоду, а навпаки годувало другі країни своїм хлібом (це ж славнозвісна «житниця» Європи — Херсонщина і Катеринославщина). Правда, це селянство не мирилося з окупаційним большевизмом і безконечними повстаннями не давало московській владі пустити коріння на українській території. Але це не значить, що окупант має право на цій підставі населяти українські степи жидівськими колоністами аж з Білої Руси. Україна є країною, що має аграрне перенаселення. У таких обставинах нашому народові не до сантиментів. Коли многоземельні американці проголошують, що Америка — американцям, коли московські большевики захоплюються «личем» — Китай для китайців, — то дозвольте й нам сказати своє слово «Україна — українцям».

Певно, що для пануючої московської влади приємнішими будуть громадяне такого типу, як у Криворізьких колоніях, про яких п. Шром зазначає, що «вони прийшли сюди не з Єрихонськими трубами, а під чарвоним прапором з п'ятикутною золотою зізвздуо». Але що до того українцям? Україна не хоче міняти свого обличчя тому, що Москві забажалося зробити нову Палестину на українських землях. Ще в 1924 році доносили Зинов'єву комуністи з Катеринославщини, що, мовляв, селяне заявляють: «Нас на Сибір виселяете, а сюди колоністів посилаєте?». А тепер Харьківське правительство, з одного боку намічає сотні тисяч українців для переселення на Сибір та в Туркестан, а з другого боку, на виголоджених українських степах поселяє у виключно сприятливих умовах жидівських колоністів з Білої Руси!

Мусимо тверезо поставитися до жидівської проблеми на Україні. Кожному, хто хоч трохи цікавився положенням жидівської людности на українській території, ясно, що скупчення жидівства у нас має

штучний характер. Царська влада зробила «черту оседлости» і не пускала жидівських торговців, ремесників та інтелігентів переселятися до Московщини. На Україні через те утворилися численні «гнилі містечка», перелюднені до краю. Але все ж жидівське населення знаходило собі працю і могло існувати, хоч величезний московсько-сибірський ринок був для нього закритий. Прийшов більшовизм з його абсурдною системою «державного капіталізму». Торговля й ремісництво були зруйновані, з одчак жиди почали кидатися на яке хоч зайняття. І тут та сама рука, яка руйнувала добробут жидівського торговця, ремісника, робітника, направляє його на землю, на яку не може не претендувати український селянин. Сутички інтересів, звірської ворожнечі між українцями і найчисленнішою на Україні жидівською меншістю, — ось чого бажає й добивається Москва. Адже ж кожному задалегідь ясно, що це бездонна реакційна утопія — з людей, які 2.000 років жили по містах, були торговцями і ремісниками — доробити селян-хліборобів. Але окупант знає, чого йому треба, і він послідовно йде своєю стежкою. Він не прогонує жидівським колоністам селитися в Московщині, Сибіру чи в Туркестану, де є багато вільних земель, але дарує їм жестом, гідним цариці Катерини, «степ широкий, край веселий» над Чорним морем та в Криму. До Донецького вугільного басейну більшовицька влада насилає росіян із Московщини, а біля багатющого залізно-рудного Криворізького району населяє жидівські колонії, які, на думку окупанта, мусять бути вдячними Москві й тому вірно відстоюватимуть «єдину неділиму Росію».

За таку колонізацію можемо тільки щиро подякувати непроханим опікунам і сказати лише, що спроба порядкувати в нашій хаті без хазяїна — це жалюгідний «замах з негодящими засобами». Це — будинок на піску.

Де-які видатні жидівські патріоти, як напр. В. Жаботинський, ставляться вороже до більшовицьких колонізаційних експериментів на Україні. Дійсно ці колонії — «дар данайський». Але що робить така багата організація, як Агро-Джойнт? Нехай в О з е т і сидять комуністи, але ж Агро-Джойнт зовсім не комуністична організація. Але факт: знайшли спільну мову на ґрунті... колонізації перелюдненої України. Чи не ліпше, розумніше і навіть певніше було б організувати переселення в Америку, в Австралію, де хочете, лише не на Україну, яка й так нераз протягом своєї історії терпіла жорстокі соціальні і національні катаклізми. Консервація жидівської «черти оседлости», яку провадять на Україні московські більшовики своєю безглуздою колонізаційною політикою, не може дати інших наслідків, як катастрофічні для жидівської і української людности.

Не вадило б сучасникам нашим, які захоплюються жидівською колонізацією на Україні, заглянути в сумне минуле. Фаворизовані польською владою жиди на Україні в 17 столітті були на горі сили й багатства перед революцією Хмельницького. Найдужче на своїй землі були пригноблені українці. Сучасник Хмельниччини жид Натан Ганновер у своєму літописі пише:

«Русини, що живуть на Україні, перебували під тяжким гноблен-

ням з боку магнатів і шляхтичів, які робили їхнє життя гірким, обтяжували їх усякою важкою роботою, віддавали їх на страшні муки, примушуючи їх перейти на католицтво. Вони були до такої міри пригноблені, що всі національності країни, навіть ті, що стояли на найнижчому шаблі всіх народів, панували над ними» (Богдан Хмельницькій. Лїтопись єврея-современника Натана Ганновера о событіях 1648-52 г. г. в Малороссіи вообще и о судьбѣ своих единовѣрцев в особености. Одесса 1878 р.).

Ми знаємо, чим це кінчилося. Н. Ганновер зазначає в своєму оповіданні:

«Блукали ми з місця на місце, по лісах і по селлах, валялися під голим небом. Кожної ночі, коли нам доводилось ночувати в домах православних, ми боялися, щоб вони нає не повбивали, бо всі без винятку забунтувались...»

Інж. Шром дуже тонко підмітив головну рису невдоволення українських селян жидівською колонізацією. Це, як він пише, «заздрість». Але ця заздрість не раба лінивого, який не хоче і не вміє собі придбати хліба, а тому ласим оком позирає на повну сусідську засіку. Ні, це законне назадоволення господаря України проти фаворизування меншостей, проти їх упривилеювання, коли ці меншості дістають більші наділи землі і гроші, як од влади так і з закордону, і освіту і культуру. Кожний європейський народ не стерпів би такого фаворизування і зробився б заздрий, урівняв би положення меншостей з станом більшости. Тільки в щасливій Аркадії-Україні — навпаки. Там українська більшість платить податки на китайську і всесвітню революцію, на англійські і інші страйки, ходить обідрана й голодна, а тим часом поряд з нею, під омофором червоної зізди, виростають заможні хутори з виноградниками, школами.

У таких умовах, кажучи словами Шевченка, «не жаль на злого»: большевицька Москва має свою ціль — розшматування України, бо відсіль комуністична влада чує найбільшу загрозу для себе. Більший жаль на тих жидівських патріотів, що хочять використати хвиливе панування большевиків для колонізування земельних просторів, на які в першу чергу має право споконвічний господар — «український хлібороб». Лише порозуміння з українським народом може забезпечити жидівському народові спокійне життя на Україні. Надії на всесильну Москву рано чи пізно збанкрутують так, як збанкрутувала пруська колонізаційна політика в польській Познані. Московське правительство, в своїх егоїстичних інтересах, хоче на Україні міжгромадянської війни, щоб у каламутній воді ловити рибку. Орієнтація на цю владу всяких Джойнтів чи не найбільше засліплення, яке знавала людська історія? Лише той режим дасть жидівському народові на Україні полегкість, який зробить кінець усяким quasi—комуністичним експериментам, верне до нормального, відповідного зрілості продукційних сил стану торгівлю й промисловість, бо тільки тоді жид-ремісник, жид-торговець зможе виявити свій відомий у цілому світі хист. Лише знесення остогидлої всім комуністичної диктатури, поворот до наро-

доправства й свободи, а головне відновлення незалежності України, зможе дати міцні підвалини для мирного співжиття тих народів, яким історична доля присудила спільно населяти територію України.

І. Репетенко.

Комуністична продукція.

Технічно комуністична продукція вимагає знищення індивідуального господарства в сучасній його формі з тих мотивів, що воно анархічне, не плянове, не централізоване, а тому, не може, по-перше, давати певного результату в усіх своїх складових частинах і стадіях, а по-друге, не надається до поліпшення в цілому.

Ми, звичайно, обминемо теоретичний доказ неправдивості цієї засади, бо це вивело б нас далеко по-за рямці цієї статті.

Отож, фанатично чіпляючись за основну, згадану вище ідею комуністичної продукції, московський уряд, хоч і змушений соціально-економічною дійсністю відступити навіть на зараньше підготовані позиції «Непа», все-ж рішучо залишає собі тинь господарства у формі бюрократичної централізації промислової продукції шляхом безпосереднього плянування і, посередне, в сільському господарстві — у формі певної політики торговельно-податкового впливу.

«Астрономування» плянів продукції промисловості стало черговою забавкою неконечної кількості всіляких совітських установ. І в цій площині большевики ще де-що в силах плянувати, тим більше що емпіричні потреби часом уже ясні після першої спроби. Явна річ, і тут плянування большевиків давало багато курьйозів то недопродукування, то перепродукування.

Але особливої муки большевики набіраються, коли переходять до плянування промислової продукції для потреб сільського господарства. Ні статистики вітру, ні статистики біологічних процесів ще не вигадано, псіхольогії селянина ще теж науково не вхоплено, і при стількох невідомих совітські алгебраїсти не в стані дуже частенько не тільки вирішити цього рівняння, але й підійти до нього на пристойне віддалення. Одним з цікавих цьогорічних казусів такого «пальцевнебного» плянування являється історія з сільсько-господарськими машинами, яких большевицька «строгова» господарка наробила «умопомрачительную» кількість. По відомостях «Економической Жизни» і «Торговопромышленной Газети» (Січень -Лютий 1927 року) одних плугів залишилось не розпроданими 600.000 штук. «Торгово-Промышлен. Газета», I-VII 1927 р., повідомляє, що залишилося не проданими 60.000 сіялок, і що заводи «Октябрьская Революция», Челябінський і Омський «свортивают» свою продукцію плугів, а заводи сіялок «Красная Звезда» та Київський просто мають закритися із-за відсутності можливості збуту того, що вони наробили.

Зрозуміла річ, большевики знаходять виправдання своїх помилок, але якраз не там де треба. Ім в голову не приходить шукати причини

невдачі в самому принципі господарки — шляхом вияснення потреб «благоустроєнням зверху Пулковської обсерваторії». Перепродукцію в розмірі 600.000 плугів і 60.000 сіялок і т. и. вони «разв'язно» пояснюють тим, що, мовляв, їх обдурили селяне; що великий попит на це знаряддя господарки сильної частини селянства (куркулів), вони прийняли за попит цілого селянства. От і все. Так самісенько свого часу большевицька офігархія виправдувалася, коли прогавила голод 25.000.000 душ населення. Хто винний? Центральний статистичний комітет, або куркулі, або все, крім системи, тої абсурдної системи продукції, яка зверху хоче накинати розчерком пера мільонам споживачів потреби, смак, колір, якість, марку, не лишаючи людині, — продуцентів і споживачеві, — навіть призлепу найменшої ініціативи участі в приготуванні того, чим йому потім доведеться чи працювати, чи розпоряджатися. На папері все ідеально, глибоко і математично точно, а на практиці колосальний збиток і конфуз.

Большевицька ідея продукції — це піраміда до гори дрига. Найменший подих — і завалилися всі обрахунки рівноваги. Московський комунізм хоче продукуючи абстрактно диктувати потреби зверху, тоді, як в дійсності тільки самі органічно роджені потреби, реальні потреби стимулюють міцну і реальну продукцію, яка не боїться ніяких помилок. Але за такою системою стоїть розумна воля одиниці, що чинить з напруженням цілого свого знання і волі, у кривих своїх інтересах, від успіху яких єсть і повна користь колективу. Як раз цього большевики і не можуть припустити, бо щоб вони тоді робили і кому були б потрібні їхні божевільні плянування і астрономічні передбачення з Ленінської каланчі.

І. Заташанський.

Большевики про свої народньо-господарські перспективи:

Недавно Держплан СРСР випустив грубу книжку: «Перспективи розвитку народного хозяйства СССР на 1926-27 — 1930-31 г. г.». Це є колективна робота виконана головним чином за допомогою спеців, яка намічає п'ятирічний план розгортання народного господарства в совітських державах. Висновки, до яких прийшли московські фахівці, підлягають, розуміється, перевірці й критиці, а намічені ними плани, оцінки з боку їх реальності, і цей фаховий аналіз, без сумніву буде переведений у фаховій пресі. Тут ми хотіли б виділити із зазначеного вище видання деякі моменти, які мають загальний інтерес: хотіли б підкреслити, як визначають большевики свою теперішню ситуацію, свої можливості, і перспективи в певних галузях народного господарства, не торкаючись питання про ступінь реальності всіх цих можливостей й перспектив.

Московське видання злагоджено в загальному спільковому масштабі, перспективи розвитку народного господарства окремих спількових республік узглядені в дуже незначній мірі. Проте певні характеристичні цифри з цього обсягу мають. Наведемо з початку таблицю, яка малює співвідношення гуртової продукції цілої державної промисловості між окремими спільковими республіками:*)

*) Приложеніє: Промышленность, табл. 29.

Роки.	Всього СССР.						В тому числі.					
	загал.-спілк.						РСФСР			УССР.		
	в м. дов. к.	%	%	в м. дов. к.	%	%	в м. дов. к.	%	%	в м. дов. к.	%	%
1926-7	6.326,7	100		2.939,0	46,6		2.368,2	37,4		683,0	10,7	
1930-31	9.517,9	100		4.330,0	45,6		3.551,7	37,2		1.033,7	10,9	

Доповненням до неї служить таблиця, що має співвідношення розподілу основного капіталу державної промисловості між окремими спілковими республіками:

Роки	Всього СССР						В тому числі					
	загал.-спілк.						РСФСР			УССР.		
	в м. ч. к.	%	%	в м. ч. к.	%	%	в м. ч. к.	%	%	в м. ч. к.	%	%
1926-7	6.104	100		4.040	66,1		1.677	27,5		307,8	5,04	
1930-31	9.456	100		6.324	66,83		2.380	25,2		510,0	5,4	

Ці дві таблиці яскраво підкреслюють справжній характер «федеративності» того устрою, який існує в СССР. Ми бачимо з цих таблиць, що уряд РСФСР та її експозітура, уряд СССР, — об'єднують у своїх руках величезну частину державної промисловості: на РСФСР і на загальноспілковий уряд припадає керування промисловістю, яка в 1926-27 складала по розмірах свого основного капіталу 93 відс., цілої державної промисловості, а по розмірах гуртової продукції 84,6 відс. цілої промислової виробниці держави.

На промисловість, керування якої знаходиться в руках уряду УССР, припадає всього на всього 5,04 відс. загально державної промисловості по розмірах основного капіталу і 40,9 відс. по гуртовій продукції. Не потребує доказів, що цей розподіл цілком не відповідає розвитку промислового життя на Україні. Україна продукувала 87 відс. загально державної (в теперішніх межах) продукції камяного вугля (1913 р.), 74 відс. залізної руди (середнє 1911-13 р.). 74 відс. чаюна (1913 р.), 65 відс. сталі (1913 р.), од 38 до 56,7 відс. соли (1900-1914 р.); в обробній промисловості, яка на Україні була розвинена слабше, продукція України доходила до 18,7 відс. (1908 р.), загально державної, при чому для окремих галузів обробної промисловості, як цукрової, частина України, ни підносилась до 34. Незначна частина, яка припадає на промисловість, що нею керує уряд УССР, пояснюється тільки фіктивністю прав цього самого уряду; керування основними галузями української промисловості знаходиться не в руках уряду УССР. Представляється ясным, що теперішній status quo в обсягу керування промисловості може задоволити московських централістів. Тому в цьому відношенні скільки будь поважних змін не передбачається: позбавленому якоїсь значнішої компетенції уряду УССР нових прав надавати не мається на увазі.

В якому ж напрямі має йти керуване Москвою народне господарство СССР взагалі, зокрема України? Треба одзначити перше за все, що особливим оптимізмом од намічених самими ж большевиками народно-господарських плянів і перспектив не віє. Вони здають собі цілком справу з того, що розвиток народнього господарства перед ними буде ставити з року на рік все більшій труднощі. Згідно з поданими ними даними гуртова продукція цілої промисловості з 1925-26 по 1930-31 має зріст, коли прийняти продукцію 1925-26 року за 100 до 170,4; продукція сільського господарства за той самий час до 122,8 відс. При цьому загальному темпі зросту для цілого СССР, для окремих галузів народнього господарства, важливих для України, темп зросту намічається значно нижчий за середній. Темп розвитку цукрової промисловості за п'ятиліття визначений лише в 47 відс. З приводу цього знаходимо таке пояснення: без сумніву невістачою розгортання визначено нами, — говорить на ст. 121 книжки, — вимушено в силу таких міркувань: а) спізнєння проведення організаційних заходів, що допомогли розвитку селянських засівів буряку; в) немож-

ливість термінового постачання дешевого штучного угнобня; с) спізнєння відбудови і реконструкції дуже вичерпаного («сильно изношеного») основного капіталу; д) неможливість нагнати в такий короткий час невикористаний темп відбудови з огляду на обмеженість внутрішніх ресурсів і закордонного імпортного знаряддя, яке на протязі п'ятиліття призначено головним чином на задоволення потреб важкої індустрії і транспорту.

Дуже характеристичним являється повільне, але безперервне звільнення темпу зросту, яке маює слідуєча таблиця:

Гуртова продукція СССР, приймаючи попередній рік за 100:

Роки	1924-5	1925-6	1926-7	1927-8	1928-9	1929-30	1930-31
Промисв.	146.8	136.0	117.1	112.3	109.7	109.0	108.4
Сіл-гос.	107.8	119.7	104.8	104.3	104.1	103.9	103.8

Ми бачимо, що за останні роки п'ятиліття темп зросту, навіть по проєктованим плянам, стає остільки повільним, що він ледве поспіває за зростом населення. Можливо швидкий темп зросту продукційних сил для максимального задоволення щоденних потреб працюючих мас — та ціль, яку ставлять собі автори збірника в передмові (ст. 1), будуючи свій перспективний плян, треба посвідчити, — досягається досить умовно.

Друга ціль, для здійснення якої укладаються перспективні пляни всякого року, — як зазначає та сама передмова, — це скоріше наближення повної перебудови громадянства на основах комунізму. Як далеко сподіваються посунути народи СССР в цьому напрямкові, ті чинники, які керують державою совітів, за ближчі п'ять років? Знаходимо такі розрахунки гуртова продукція промисловости і сільського господарства в 1925-26 році виносила 17.098 мільонів рублів у довійськових цінах; з них на сільське господарство, збудоване на індивідуалістичній основі, припадає продукції 10.165 міль. крб., в продукції промисловости входять не тільки продукція державної й кооперативної промисловости, а також й виробництво приватної промисловости, яке виносить 1.125 міль. крб.. Таким чином із загальної продукції в 17.098 міль. крб., на не соціалістичну продукцію припадає 11.280 міль. крб. Або инакше: в 1925-26 році з 72.067 тисяч працездатного населення (100 відс.), в СССР було зайнято в усупільненій господарі (в державній і в кооперативній) 8.124. тис. душ (11,2 відс.), в несоціалістичній 63.943 тис. душ (88,8 відс.). Так було в 1925-26 році. Як-ж перемоги дістане совітьська господарка за п'ять років. Аджеж совітьська господарка, — як свідчить збірник на ст. 26, повторюючи заявлені аргументи агітаційної літературп большевиків з перед десять років, — має цілу низку з плюсів у порівнанню з капіталістичною. Перше за все, вона — плянова, а через те може уникнути тих криз, які періодично захоплюють капіталістичне господарство і дуже політно перешкоджують його зосту й розвитку, подруге, ми не платимо данини на утримання своєї та закордонної буржуазії з усіма її паразітними підлизнями, і по третє — перебудовуючи майже ціле своє господарство наново, ми можемо його піднести до значно вищої технічної бази, ніж то мають капіталістичні країни Заходу з їх величезною спадщиною трухлявого минулого. Підкреслюючи всі ці плюси совітьської господарки, автори збірника проте сподіваються в 1930-31 році лише таких соціалістичних досягнень. Загальна гуртова продукція в СССР має зрости до 24.305 мільонів крб.; з них на соціалізовану господарку, на державну й кооперативну промисловість має припасти 10.322, — а вся решта на продукцію несоціалістичного господарства, але, порівнюючи досить повільний соціалістичний сектор в промисловості в 1925-26 році має виносити 83,8 відс. цілої трудової продукції, а в 1930-31 році має виносити 87,4 відс., за п'ять років збільшення відносяг лише 3,6 відс. не зважаючи на всі ті колосальні плюси совітьської господарки, про які так красномовно говорять у порядчизні збірника. Ще більше мізерно виглядають успіхи соціалістичного господарки, коли взяти до уваги число людей, зайнятих у соціалістичному і несоціалістичному господарстві. У 1930-31 році передбачається, що в соціалістичному секторі народнього господарства з числа всіх працездатних осіб

в 83.523 тис. (100 відс.) буде зайнято 10.467 (12,6 відс.), а в несоціалістичному — 73.056 тис. душ (87,4 відс.). За п'ять років процент осіб, зайнятих в соціалістичному секторі, виріс лиш на мізерне число — на 1,4 відс.

Як бачимо досягнення в цих областях більше, ніж скромні. Не доводиться отже дивуватись, що коли рівняти те, що дає державна промисловість населенню ССРСР в порівнянні з тим, що мало населення до війни, висновки будуть мало сприятливі для чинників, керуючих в ССРСР. Довійськовий рівень споживання текстильних виробів — 20,6 метрів на душу — не буде досягнення аж до самого кінця п'ятилітки. У 1930-31 році на душу населення буде припадати 20,3 метри текстильних виробів; довоєнна норма споживання паперу так само не буде досягнена аж до кінця п'ятилітки: на душу буде припадати 6,2 фунта паперу, проти, 7,5 фунтів довоєнних, — яскрава ілюстрація тих культурних досягнень, які мають місце в ССРСР; довоійськове споживання мила, — до речі неймовірно низьке 2,9 ф. на душу, — буде досягнуто в 1929-30 році; так само лише в 1929-30 р. буде досягнута довоєнна норма споживання скла (до війни 8 ф. на душу, 1928-29 — 7,8 і 1929-30 — 8,3 ф.); довоєнна норма споживання цукру (19,3 ф. на 1 душу має бути досягнена в 1928-29 р., а чавуну в 1929-30 році. Всі ці цифри дають дуже сумне свідчення тих господарських досягнень, які можливі для населення ССРСР, коли такі перспективи для них намічають навіть ті, яким з силу їхнього офіційного становища належить доза оптимізму, вище за нормальну.

Цим ми обмежуємо вибірку даних із збірника, над яким ми мали на увазі спинитись. Закінчуючи наш нарис, підкреслимо ще раз, що всі офіційні дані, подані в збірнику, ми приймали без жадної критики, уважаючи, що навіть і такі дані дають досить яскравий образ. А в тім всі ці дані мусять підлягати спеціальному розгляду з метою в'яснення тих методів і заходів, за допомогою яких їх одержано. Але це окреме завдання, яке мусять бути виконане в спеціальній статті.

В. Садовський.

3 міжнароднього життя.

Сесія Ліги Націй. Справа тов. Раковського.
Англійські робітники та Світи.

З усіх справ, які стояли на порядку денному чергової восьмої сесії Ліги Націй, що відбувається зараз в Женеві, найбільшу увагу, звернула на себе резолюція, предкладена представником польської республіки. Польська пропозиція на початках мала широкий характер, спрямований на відтворення позаторішнього так званого женеvського протоколу, що мав стати загальноєвропейським актом договірного замирення та впад, дякуючи Англії, яка одмовилася до нього пристати. За польською пропозицією на цей раз стало багато малих держав, представники яких мали намір новій декларації про загальний мир надати цілком реальний та юридичний характер, подібний тому, як його має відомий Локарнський пакт щодо заходу Європи. Але по дорозі ініціативи малих держав стали інтереси держав великих, і почалися закулісові пересправи. У наслідок цих пересправ вироблена була резолюція, що мала цілком декларативний характер. Зміст її такий:

— Загальні збори Ліги Націй, — визнаючи солідарність, що об'єднує цілу міжнародню спільноту, перейняті твердою волею забезпечити загальне замирення; констатуючи, що наступна війна не сміє бути ніколи засобом в'явання сперечань між державами, і що вона тому уявляє собою мушній злочин;

зважаючи, що урочисте одмовлення од всякої наступної війни здібне утворити атмосферу загального довірря, що сприятливо спричиниться до поступу в працях, розпочатих у напрямі обеззброєння, — проголошують, що слідує:

I. Усяка наступна війна є і зостається забороненою.

II. Для урегулювання всякого роду суперечок, які б повстали між державами, мусять бути прикладені усі мирні засоби.

Загальні збори проголошують, що ці два принципи мають обов'язковий характер для всіх держав, членів Ліги Націй.

Такого роду редакція резолюції заспокоїла великі держави, і як то було наперед умовлено, з приводу цієї декларації виступили з урочистими промовами представники Німеччини, Франції та Англії. — се-то, держав, що в їх руках лежать усі нитки війни чи миру.

Кожний з них говорив на свій зразок.

Штреземал іменем Німеччини приєднався до думки, що війна — злочин і проголосив, що Локарнський пакт захищає собою не тільки захід, але й схід.

Чемберлен сказав, що, приймаючи польську пропозицію, він звертає увагу зборів на специфічну структуру Британської імперії, яка не дозволяє йому приймати на себе обов'язків, про які не знати наперед, чи можна їх виконати. Англія, по словах британського міністра закордонних справ, дала досить доказів того, що вона виконує свої обов'язки, несучи жертви на користь загального замирення, але навіть для Ліги Націй, він не зважився б на «перозважні обіцянки, які могли б знищити ту стару Лігу Націй, що сформована у вигляді Британської імперії».

Нарешті Бріан виступив з такою властивою йому блискучою імпровізованою промовою. «Не треба, сказав він, боїтися кричати про мир. Будемо кричати, не дбаючи про те, чи має наш крик юридичний характер, чи ні. Але нехай лише знатимуть усі, що наш крик іде з глибини нашого серця, пересякнутого змаганням до замирення... Ми творимо тут у Женеві велику інтернаціональну родину».

Таким чином польська резолюція спричинилася, так би мовити, до нової маніфестації великих держав на честь загального замирення та в однодумний протест проти можливості якої будь війни.

Європейська преса уважно нотувала цілий перебіг наведеної справи, сприятливо поставилася до миролюбних промов представників великих держав, але, особливого захоплення не виявила, констатуючи, що польська резолюція властиво нічого не міняє в міжнародному становищі європейській справ, бо ж все зостається, як і було й досі, по виразу одного з уважних французьких спостерігачів. Незадоволеннями та занепокоєннями виявили себе лише московські політики. На думку «Правди» розмови про гарантії, розпочаті поляками, мають метою полегшити європейським капіталістам кампанію проти СССР.

***

Парижські газети переказують, що в Рамбуїї (місце літнього перебування президента республіки) відбулося засідання ради міністрів, на якому, між иншим, розважались загальні питання міжнародної політики, а спеціально — справа совітського посла у Франції Раковського. З офіційного повідомлення видно, що рада міністрів, не могла спинитися на якому будь рішенні що-до цієї справи, бо на перешкоді тому стояла відсутність міністра закордонних справ Бріана, що перебував зараз в Женеві. Тому справа ця розважатиметься на ближчому засіданню ради міністрів. Будь-що-будь, однак, як газетам здається, всі міністри, присутні на засіданні, вважали, що було б бажаним, аби совіти, маючи на оці інтереси франко-совітських відносин, позбавили Раковського його обов'язків посла у Парижі, надіславши на його місце когось иншого.

Навівши ці повідомлення, «Le Figaro», з свого боку додає:

— Такого роду повідомлення може викликати здивування та обурен-

ня, —остільки недостатня та міра, що її можна передбачати. Присутність Раковського в Парижі стала неможливою. Це — ясна річ. Але так само неможлива присутність того чи іншого другого совітського посла, що підкувався б точнісенью тою ж самою справою, як і його попередник. Єдина доцільна міра, яку може прийняти кабінет міністрів, — це розрив відносин з Москвою, — центром большевицької світової пропаганди. Громадянство не зрозуміє влади, що на пепелодні загальних виборів зробила б таку помилку, як затримання на цей час у Франції совітського посольства, призначеного для організації в нашій країні владу та революції.

Більше: менше тими самими словами про справу Раковського пишуть і всі інші не комуністичні та не большевизанські газети.

***

Конгрес англійських Trade-Union'ів в Единбурзі закінчився постановою перервати на майбутнє пересправи з московськими профсоюзами що-до об'єднання та співпраці та зліквідувати заснований з тою метою у Берліні два роки тому англо-російський комітет. Постанова прийнята більшістю делегатів, які репрезентують у своїх особах два з половиною мільона членів проти делегатів, що представляють 600 тисяч членів. Проти голосували навіть і делегати шахтарів, що до останнього часу були під таким наявним впливом московських агітаторів.

Докладчик мотивував постанову між иншим тим, що для англійців не можливі не тільки методи праці московських профсоюзів, але просто вже манери й самий тон совітських товарищів, бо для них такі слова, як «зрадник», «прихвостень» чи «льокай капіталізму» — звичайні слова, що нікого не дивують. Непереносним для англійців було й постійне втручання московських товарищів до внутрішнього життя англійських організацій. Протилежності, що виявилися між англійськими Trade-Union'ами та московськими профсоюзами, схарактеризовані одним із ораторів у такій спосіб: «В Англії професійний рух має добровільний та свідомий характер; він пересягнутий життєвим почуттям, чинним змаганням до поліпшення робітничого становища. В СССР — інакше. Професійний рух має примусовий характер; він там є одним з елементів організації комуністичної влади в країні.

Не такі ввічливі були большевини. Дізнавшись про цю постанову, конгресу. «Правда», як переказує «L'Humanité», в постанові конгресу вгледіла бажання генеральної ради «прийняти участь у підготованню війни проти СССР.»

Бухарин зараз же знайшов назви для лідерів Trade-Union'ів у тому словнику, що так не сподобався англійським робітникам. — Англо-російський комітет, сказав він, був небезпечний для соціал-імперіалістів, бо робітництво СССР через своїх делегатів постійно розкривало там їх зрадницьку чинність. Знищивши комітет, соціал-імперіалісти виконали собі можливість, і нам нема чого робити з завтрашніми мерцями.

Одно слово, вчорашні приятелі зараз же стали «мерцями», «зрадниками», «агентами Бадвіна» і т. п.

Observer.

З П Р Е С И.

Франсуа Коті в «Le Figaro» друкує довгу статтю, присвячену переказу біографії «Його ексцеленції п. Кристо Раковського, посла Світів у Парижі».

«Під іменем посла, читаємо в статті, совітьська Росія акредитовала, а французька республіка прийняла у Парижі людину, що в усіх перепетях свого бурхливого життя, в усіх країнах та в усіх колах, де вона грала свою роль агітатора, — вважалася незмінно агентом Германії».

Склад совітьського посольства автор характеризує в такій спосіб:

«Триста п'ятьдесят індивідуумів, — що відповідають, коли до них звертаються, звучи їх різними прізвищами, але головним чином фальшивими, — які складають це надзвичайне посольство, делеговані, як і їх шеф, для деструкції та підкопування французького ладу, французьких установ, військової та політичної французької сили, французького громадянства, — зметою служити замірам та інтересам Германії».

З приводу цього твердження Франсуа Коті наводить таку депешу з Варшави, видрукувану 20 січня 1926 року в газеті «Liberté».

«Усім відомо, що Раковський, совітьський посол у Парижі, виголосив недавно в Москві, де він зараз перебуває, промову в якій він запрошував німців не одмовлятися од Ельзаса та Лотарингії та готуватися до повороту цих провінцій. Хто знає попереднє життя Раковського, не має чого дивуватися з приводу такої заяви. З початків великої війни Раковський був агентом славетного Парвуса, що в свою чергу був агентом германського генерального штабу. У 1925 році германська та австро-угорська пропагандійні установи доручили Раковському пропаганду германофільства і пораженства в Румунії та Італії. Одночасно він допоміг Троцькому заснувати у Парижі російський пораженьський орган. Раковський, як Зінов'єв, Бухарин, Троцький та інші, залежить од своїх колишніх німецьких панів і примушений працювати для Германії».

Автор переказує цілу біографію Раковського, інакше Станцова, зачинаючи з дня народження до сьогоднішнього дня, доводячи, що він — «болгарин — душею, німець — кишенею», як його свого часу характеризували румуни, вибираючи з цієї біографії головним чином те, що вражає французьке почуття, як наприклад:

«На Дністрі в 1919 році, він (Раковський) тоді голова світів на Україні (призначений) спричинився до виступу совітьських військ на корпус генерала Ансельма, що в складі свого, крім румунських та грецьких контингентів, мав три французькі дивізії. І французька кров, що тоді пролилася, падає на большевика, якого ми бачимо послом у Парижі».

Нам українцям нема чого розважати над думками та фактами, наведеними в статті політичного директора французької газети. Раковського знаємо давно і маємо свою точну думку про нього, як дипломата і людину, ще з того часу, як він, од імени московських світів у 1918

році, у Києві вів пересправи з тодішньою українською владою, а почасті і раніше. Французські інформації нам зайві. Ми навели кілька, і то не самих образливих, цитат з французької газети лише, як приклад того, що зараз уже доводиться про себе читати на заході Європи офіційно признаним представникам совітів. Мабуть таки ще ніколи, нігде і ніхто із послів не читав про себе такого в пресі тої держави, при якій він акредитований. А большевики читають, — і мовчать. Таке було і в Англії весною цього року...

Німецька преса про Україну.

(К і н е ц ь)

Політичним планам Англії в звязку з утворенням самостійної української держави присвячена стаття в «Pommersche Tagespost» 6-8, за підписом: В. v F.

«Англіїські млини мелють помалу, але певно.

Англія, на погляд автора, не думала розпочинати війни з большевиками, з другого ж боку, вона не може спокійно дивитись на їхню проти-британську політику. Зруйнувавши небезпечну їю царську Росію, Англія зробила помилку, дозволивши большевикам сконсолідуватись, і тим придбала ще гіршого та небезпечнішого ворога. Зрозумівши це, Англія зірвала з Москвою і утворила для дальшого існування большевиків великі економічні та фінансові труднощі.

«Без жадної війни Англія ще стане «гробокопателем большевицького режиму».

Відродження могутньої російської держави Англії небажано; її сучасна політика явно до відділення від Росії, ще до знищення большевицького режиму, великих шматків території.

«Росходиться о дві країни: Грузію на Кавказі, але насамперед Україну. Відділення України було б справжнім ослабленням російської сили, бо край цей нараховує коло 40 міль. населення і обхоплює увесь багатий південь, — який завжди був житницею Росії і має крім того великі мінеральні багатства.

«Вже під час світової війни серйозно розглядався проект про утворення незалежної української держави з столицею у Львові, і цей план можна було оперти на частині українського населення охопленого сепаратистичним рухом, як також на дуже численному там жидівському елементі (?!). Сепаратистичний рух був тоді прямим наслідком поганої внутрішньої політики царського уряду, який гнітив українське національне почуття. Рух цей тепер знов існує і навіть далеко дужчий, але він розпадається на різні табори не тільки монархичного та республіканско-демократичного світогляду, але, в межах цих груп, розпадається на різні політичні орієнтації. Єдність існує тільки в одному спільному гаслі: «Порвати з Москвою!», бо в жадній частині Союзу Східноєвропейських Республік населення не ставить так вороже до комунізму, як саме на Україні».

Але завдання направити всі ці течії в одні береги здається авторові дуже нелегким і не сподівається він, щоб Україна відділилась н а з а в ж д и від Росії. Україна, на його думку, з 13 віку ніколи не була самостійною державою, бо Козацька Республіка 17 віку проіснувала недовго. Хоч «малоросів» на його думку не можна називати «нацією», все ж, з огляду на численність населення, великий обсяг території, можна б закласти самостійну державу, але виглядів на довге її існування автор не має: знавці місцевих відносин, як що вони самі не сепаратисти, висловлюються завжди

проти. Зв'язок України з Росією автор вважає історичним і те, що обидва народи сполучує, вважає важливішим, ніж те, що їх розєднує, і що на його думку, треба віднести на рахунок короткозорої і невдатної політики. Сепаратистична ідея, думає він, переміниться на автономичну, як тільки відродиться велика Росія.

За видінняком замітки в «Rote Fahne», органі німецьких комуністів, про так звані «документи білогвардейські, про Чемберленову антисовітську політику», се б то фальшовані листи українських діячів, стоїть цілком окремо, у німецькій пресі загалом анти-большевицькою настроєній, стаття «Совіти й Україна» (лист з Москви в «Nachrichten Stadt und Land, Oldenburg 31-7»). і повторена цілком в «Glauchauer Zeitung, 3-8.

«Чи справді Україна хоче одірватись від Москви? Люде з Харькова, Київа, Одеси, Катеринослава, яких можна зустріти в Москві, усміхаються, коли їм поставити таке запитання: «З чого же Україна буде жити, кажуть вони, як вона не належатиме до Москви?» Чи ви можете уявити собі Пюмеранію самостійною? Ми — житниця Росії, і ми мусимо продавати наш хліб Росії. Крім зерна, ми маємо багато де чого иншого: вугілля в Донецькому басейні, залізо в Кривому Озері, — що ми з ними робитимем, як що Росія не буде нашим покупцем? Може англійці купуватимуть у нас вугілля та руду? У них самих досить. А насамперед Дніпро, наша артерія, обєднує нас з Росією, ми не можемо існувати економічно без Росії і мусимо ділити з нею нашу долю. А до того нам дають багато самостійности. Ми розмовляємо своєю мовою і живемо власним життям. Є багато де чого, що нам не подобається. Чи нам починати революцію? А що з того вийде? Хіба англійці нам помагатимуть?»

І таке инше. Далі йде кілька стовпців справоздання про реґуляцію Дніпра, електризацію порогів та інші грандіозні підприємства совітського уряду на Україні. На закінчення автор пише:

«Коротко кажучи, з України хотять зробити те, чим вона давно повинна бути: серцем промисловости та господарства європейської Росії. Совітський уряд думає, що немає кращого засобу запобігти усім сепаратистичним спокусам цієї країни. Економічне відбудовання Росії можливе тільки через Україну. Німецька має найбільший інтерес в тому, щоб підтримувати розпочате на Україні діло, бо ці велитенські підприємства поставатимуть німецькій промисловости працю на довгі десятиліття. Починаючи з України, Росія може знов розвинутись до великого споживача, який так бракує сучасному світовому господарству. Як що цей споживач платить доброю й по всьому світові дійсною валютою за свої товари, то яке нам діло до того, як він їх розподіляє в межах своєї держави.

Численні короткі замітки про Україну розкидані за останній місяць по німецькій пресі по змісту своєму найбільше торкаються опозиції большевицькому урядові на Україні, сепаратистичному рухові на Україні та змаганням українців, як на українських землях, так і на еміґрації, до незалежної політичної держави:

«Berliner Tageblatt» ч. 168 подає відомости про національний рух серед українських еміґрантів в Югославії та їх побоювання, що німці та французи можуть виступити проти політики Англії та Італії, які підтримують самостійність України.

«Wiesbaden Anzeiger» ч. 83 повідомляє про запеклюєння Москви українським національним рухом, на чолі якого стоять «незаконні національні організації», про наявні ознаки того, що серед представників совітського уряду на Україні помічається націоналістичні та сепаратистичні течії, про те, що на «червону армію уряд не може рахувати, бо вона складається з селянських синів, настроєних націоналістично-сепаратистично та антисемитично, проти мійського пролетаріату вони завжди готові виступити, але проти селян ніхто не посміє їх мобілізувати». Повстання української незалежної держави є пита-

ним часу. Для Європи це буде подією надзвичайної важливості, бо слідом за нею підуть інші видділення від Росії».

До німецької преси треба долучити статті в швейцарських німецьких газетах, дуже прихильні до змагань українців за незалежну державу. Офіціоз швейцарського уряду «Der Bund» в Берні, 23-7, під заголовком «Комуністична опозиція на Україні», присвячує багато місця партійним відносинам на Україні, як сучасним так і під час існування самостійної держави:

«Коли, повставши в 1917 році до самостійного державного життя Україна так відносно швидко стратила незалежність, винні в тому були не тільки большевицька перемога, не тільки недотепна політика тодішніх союзних держав, які в рішучий момент нацькували на українців поляків на російських антибольшевицьких, але й інші також і ті обставини, що більша частина ліво-радикальних українських інтелігентів стояла дуже близько до революційних фантазій росіян, щоб могли позитивно працювати коло будування Української Держави, бідної на інтелектуальні сили. Ці, виховані на фантастичних мріях російських радикалів, інтелігенти, не вміли нічого кращого, як робити безконечні труднощі українському урядові та його геніальному шефові, Петлюрі».

Автор статті подає докладно роль «боротьбистів» в большевицькій перемозі, їхню опозицію большевикам, розв'язання УНР і дальші переступи боротьби з большевицьким режимом на Україні». Як большевики примушені були поступитись і як розпочалась «українізація». Ворожий до України «Центральний Комітет Комуністичної Партії України» кілька разів перестерігав московський уряд і нарешті постановлено було робити українцям перешкоди. Одним з цих заходів був декрет про рівноправність усіх мов на Україні, яким українська позбавлена була становища державної мови. Ця постанова викликала на Україні велике обурення і незадоволення, в якому провідну роль грають сепаратистичні наміри та змагання за незалежну, хоч і комуністичну державу.

«Basler Anzeiger» 21.76 в статті «Кремль хитається! Змагання України за самостійність» пише:

«Кожен хто цікавився долею українського визвольного руху знає, що нігде, на цілому просторі Союзу Східних республік немає такої ненависти до большевизму, як власне на Україні».

Досить докладно переказує автор головні точки процесу приборкання України після нещасливої Полтавської перемоги: деморалізацію української аристократії, зденационалізування духовенства, русифікацію міст і т. д. Російська революція 1917 року, давши Україні автономію під Тимчасовим урядом пішла тим часом все радикальнішими шляхами, вживаючи все більш та більш азійських методів. Тоді повстала думка про цілковите відокремлення від Росії, бо своєю мовою, історією та культурою Україна більше наближається до Заходу, і ніколи не могла погодитись з напрямом російської революції, що виразно стояв під азійсько-татарськими руйнівними впливами. Українське населення з своїм виразним почуттям приватної власності цілком відрізняється і завжди зостається ворожим московському большевизму, за винятком неукраїнського мійського населення та азійських мійських соціалістів».

«Національна ідея на Україні була для населення справжніми лініями проти большевизму, особливо коли москалі та жиди взялися русифікувати Україну та такої, якої не знали за царських часів. Безперервні повстання, особливо повстання 1922 року, хоч і було задушене большевиками, все ж вони примушені були змінити свою тактику».

Автор оповідає історію українізації, роль в ній всего українського, навіть, «буржуазного» населення. Останні події на Україні займають найбільше місця в цій дуже докладній статті: опозиція Шумського, декрет про рівноправність мов, сепаратистичні тенденції, та гасло «розрив з Москвою» «Los von Moskau». «буржуазність» червоної армії на Україні: «яка до 70

відс. складається з синів тих селян, яких тиранізує різня наволоч, що пролізла в партію» — оце слова, які виразно вказують на те, що семілітня насильна чужоземна большевицька окупація не змогла знищити змагань українського народу до незалежності».

Г. Ч.

Українізація професійної освіти на Сов. Україні.

Серед українського громадянства ще й досі нема одноставної думки про те, оскільки процес українізації на Сов. Україні набирає характер послідоного й інтенсивного розвитку. Різноміжність думок що-до цього питання пояснюється тим, що до вирішення його прикладається різня міра. Одні за таку міру визнають ступінь вживання української мови в діловодстві урядових установ, інші — ступінь прилучення службовців урядових установ до тої категорії, яка забезпечує певне знання української мови, і т. и.

Я думаю, що більше важливим показником українізації може служити ступінь переходу учбових установ з російської мови навчання на українську.

Отже приглянемося, як стоїть справа з українізацією професійної освіти на Сов. Україні, оскільки це питання можна з'ясувати на підставі офіційного матеріялу, тільки що оголошеного у виданню Нар. Комісаріяту Освіти — (Я. Звігальський та М. Іванов «Професійна освіта на Україні»).

Ми залишаємо на боці загально-освітню школу, себ-то, трудову школу тому, яка ще до радвлади трудова школа стала одночасово й національною школою що-до мови навчання. Почнемо свій огляд що-до мови навчання з розподілу шкіль-інститутів, технікумів і профшкіл в 1926 році. *)

	Інститути			Технікуми			Профшколи.		
	Укр.	Укр.-рос.	Рос. і німц.	Укр.	Укр.-рос.	Рос. і німц.	Укр.	Укр.-рос.	Рос. і німц.
Інд-техн. осв.	—	1	3	9	12	24	204	162	65
Сільс.-госп.	2	5	—	12	5	5	134	21	19
Соц-екон.	—	1	2	3	1	1	38	15	3
Педагог.	5	7	—	13	1	12	—	—	—
Медицина	1	4	—	—	2	1	5	12	9
Мистецька	2	2	—	—	11	12	11	11	11
Разом	10	20	5	—	—	—	393	221	107

*) У матеріялах «Професійна освіта на Україні» наведено лише загальні підсумки інститутів, технікумів і профшкіл та відсоткові дані що-до розподілу їх за мовою навчання. Отже прийшлося самому скласти подану вище таблицю, що виказує розподіл шкіль що-до мови навчання в а б о л ю т н и х ч и с л а х. На жаль не вдалося розподілити технікуми мистецької освіти що-до мови навчання на підставі наведених у матеріялах відсоткових даних — 42,68 — 12,8 — 14,1.

Для того, щоб дати оцінку, як іде українізація установ професійної освіти, приведу порівнюючі дані за 1925 і 1926 роки — у відсотках..

І Н С Т И Т У Т И.

	1925			1926		
	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.
І.-Т.О.	—	25,0	75,0	—	25,0	75,0
С.-Г.О.	28,5	28,5	43,0	28,5	71,5	—
Соц.-ек.	—	33,3	66,7	—	33,3	66,7
Пед.	33,3	58,4	8,3	41,7	58,3	—
Мед.	—	20,0	80,0	20,0	—	80,0
Мист.	25,0	25,0	50,0	50,0	50,0	—
Разом.	20,0	31,1	42,9	28,5	45,8	25,7

Т Е Х Н І К У М И.

	1925			1926		
	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.
І.-Т.О.	6,2	31,3	62,5	20,0	26,7	53,3
С.-Г.О.	50,0	31,8	18,2	54,5	22,7	22,8
Соц.-ек.	—	60,0	40,0	20,0	60,0	20,0
Пед.	59,0	19,7	21,3	72,9	6,8	20,3
Мед.	33,4	33,3	33,3	—	66,7	33,3
Мист.	27,3	27,3	45,4	42,8	42,8	14,4
Разом	38,9	23,1	38,0	45,7	21,2	33,1

П Р О Ф Ш К О Л И.

	1925			1926		
	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.	Укр.	Укр.-р.	Рос. і нцм.
І.-Т.О.	20,5	34,8	44,7	46,9	36,8	16,3
С.-Г.О.	55,2	28,4	16,4	76,9	11,9	11,2
Соц.-ек.	31,4	31,4	37,2	68,4	26,4	5,2
Пед.	—	—	—	—	—	—
Мед.	7,7	34,6	57,7	20,0	46,7	33,3
Мист.	26,3	31,6	42,1	37,6	31,2	31,2
Разом.	25,2	25,2	49,6	51,8	27,6	20,6

Отже, як бачимо, найгірше стоїть справа з українізацією в школах ІТО, де зовсім нема ні одного інститута з українською викладавкою мовою, далі йде медична освіта, що має лише один інститут з укр. мовою й ні одного технікума з тою же мовою.

Друга таблиця виказує нам, що в порівнянні з 1925 роком помічається поступ майже у всіх вертикалях професійної освіти за винятком медичної освіти, де технікум з українською мовою був переведений в 1926 році на укр.-російський технікум.

Як видно з першої таблиці, в 1926 році у багатьох школах провадилося навчання україно-російською мовою. Що значить по суті ця двомовність, свідчить такий приклад: в єдиному укр.-російському інституті ІТО українською мовою викладається лише 4 (чотири) дисципліни, а з числа професорів цього інституту лише троє професорів викладають українською мовою. Не багато краще стоїть справа що-до цього і в україно-російських технікумах. Так, напр., у двох укр.-рос. медичних технікумах на 60 дисциплін, що в них викладалося, лише 13 дисциплін викладалося українською мовою.

Таким чином виходить, що професійна школа на Сов. Україні спеціалістів різного роду, особливо кваліфікованих, провадиться переважно за допомогою російської мови.

Цікаво, що таке положення річей не відповідає національному стану студентів, що вчаться в інститутах СТО. По даних на 1/1 1926 року, там було студентів-українців 64,6 відс., тоді як українська мова навчання

охонлює лише 28,5 відс., загального числа сільсько-господарських інститутів; в інститутах ІТО студентів-українців — 31,2 відс., а в той самий час нема ні одного інституту з українською мовою. З попереднього знаємо, що в цьому укр.-рос. інституті лише 1 дисципліни викладалися укр. мовою. Отже можна сказати, що всі 4 інститути ІТО російські, тоді як росіяно-студентів у них — всього 27,7 відс.

У 4-х медичних інститутах наука викладалася російською мовою, тоді як студентів-росіян у медичних інститутах всього 23,8 відс. Ще гірше справа стоїть що-до цього з медичними технікумами, серед яких зовсім не знаходимо українського технікума, хоч студентів-українців у медтехнікумах 28,2 відс., тоді як для 10,3 відс. студентів-росіян, що вчилися взагалі в медичних технікумах, до послуг новий технікум з російською викладовою мовою.

Не відповідає також розподіл інститутів педагогічної освіти національному стану студентів, що вчать в них, — а саме, студентів-українців там 58,5 відс., а інститутів з укр. мовою лише 11,7 загального числа інститутів пед. освіти.

Автори офіційного видання «Професійна освіта на Україні», проаналізувавши дані що-до національного стану учнів і мовні звичаї в школах професійної освіти, приходять до такої висновку: «Відсоток цілком українізованих установ разом з установами з українсько-російською мовою нараховує, що вважють собою стан на шляху до цілковитої українізації, майже скрізь забезпечує учням української національності можливість слухати лекції рідною мовою».

Ми вже з попереднього знаємо, яку долю завчас рідна українська мова в школах двомовних, а тому і їй не можемо погодитися з твердженням що українсько-російська школа забезпечує учням української національності освітню можливість слухати лекції рідною мовою.

У більшому разі введені тут дані офіційного матеріалу ясьо вказують на те, що ще багато праці має бути виконано, аби справді забезпечити українському народові національну школу та національно-свідомих фахових робітників у різних галузях державно-громадської праці.

Ст. Сіропольо.

ОПОВІСТКА КОНТОРИ «ТРИЗУБА»

До передплатників

Контора прохає всіх передплатників, що не вирівняли передплати до 15-го вересня, вирівняти її не пізніше 1-го жовтня, бо в противному разі висилання журналу буде автоматично припинене.

Хроніка.

3 Великої України.

В Харкові утворюється два нових музеї. За постановою Наркомосвіти у Харкові утворюються два нових музеї, соціальний музей і історично-художній музей. Соціальний музей охоплюватиме різні речі в галузі соціальної гігієни та соціальних захорунь, а також в галузі охорони праці. Історично-художній музей охоплюватиме історичну культуру та пам'ятники старовини та мистецтва. («Пр. Пр.» ч. 197).

Бердичевський кляштор. — державний заповідник. Раднарком вирішив оголосити кляштор «Босих Кармелітів» у Бердичеві державним історично-культурним заповідником. Цей кляштор і фортеця — відомі на Україні пам'ятники, колишнього войовничого католицизму, і найголовніші на Україні пам'ятники польської культури. («Пр. Пр.» ч. 194).

Нові державні заповідники. Укрнаука визнала за потрібне оголосити державним заповідниками Єлєцький монастир, Преображенський собор та Благовіщинськю-Троїцьку церкву у Чернигові. Старий Єлєцький монастир збудовано ще в XII столітті. Монастир має багато зразків старовинної архітектури і малярства. («Пр. Пр.» ч. 194).

Чужоземні письменники укр. мовою. ДВУ цими днями починає видавати 10 найкращих романів. Еміля Золя, перекладених на українську мову. Ці романи забе-

рут до 200 друкованих аркушів і становитимуть 20 окремих томів. Одночасно ДВУ вирішило видати українською мовою й деякі романи Роністаршого.

Книгоспілка видає 8 томів творів Гюї-де-Мопасана. Перший том, що містить його роман «Життя», вже видруковано й продають.

«Пролетарій» випускає низку творів М. Горького. Насамперед вийдуть «Мати», «Фома Гордієв» та «Мої університети». Київське видавництво. «Сяйво» незабаром виче видавати повну збірку творів О. Гекрі та А. Сінклера. («Пр. Пр.» ч. 194).

Досі невідомо робота худ. Левицького. Закордонна преса повідомляє, що на Мальті в палаці великих магістрів мальтійського ордена, сучасній резиденції англійських губернаторів в концертній залі серед різних портретів перебував портрет російської цариці Катерини II. Виявлено, що цього портрета малював відомий український художник Левицький. Портрет одержано на остр. Мальті 1887 р., і він являє собою твір великої художньої вартости. («Пр. Пр.» ч. 194).

Болгарський національний район. Президія Первомайського Округкому ухвалила виділити з нового бюджетного року національний болгарський район. Район складатиметься із 7-ми сілрад, — 17 населених пунктів із загальною кількістю населення в 2078 чол., 8.000 чол. (66,67 відс.), з них є болгаре, решта — українці що зжились з болгарським насе-

ленням і знають болгарську мову. Районним центром буде село Ольшанка. З організацією нового району Лисогорський буде розформовано і поділено між Богопільським та Константинівським районами. Можливо, що в зв'язку із віддаленістю деяких сел від Константинівки, буде утворено ще один район із центром в с. Благодатному. («Вісти».)

Знайдено поклади польового шпату. Геологічна експедиція Ленінградської Академії наук, що зараз обстежує територію Кременчущини, знайшла в межах табуришанських каменярень великі поклади польового шпату, який дуже потрібен для промисловості Радсоюзу. 50 в'єс. потрібної кількості польового шпату промисловість одержує тепер з закордону. Розробка польового шпату на Кременчущині звільнить промисловість від потреби купляти його за кордоном. («Пр. Пр.» ч. 196)

Добування торфу на Волині. Цього року здобуто на Волині — 250.000 пудів торфу, У Радомиському районі виявлено поклади торфу дуже високої якості. На вживання торфу вже перейшли де-кілька гут та інших заводів. В майбутньому році, за планом окремвідділу мають здобути один мільйон пудів торфу. («Пр. Пр.» ч. 196).

Виявлено великі поклади залізної руди. У селі Валуєвці, Новомиргородського району, виявлено великі поклади залізної руди. Проводять досвідні й дослідницькі роботи. («Пр. Пр.» ч. 197).

Загинув син проф. Макаренка. 28-го серпня трагічно загинув син професора Макаренка, О. Макаренко 17 років. Від допомагав батькові виконувати доручення Академії Наук в справі археологічних дослідів на Прилуччині.

Підчас роботи О. Макаренко втопився в річці Удаї. («Пр. Пр.» ч. 196).

Ростріли Надзвичайна сесія Волинського окресуду засудила до розстрілу колишнього «петлюрівського» коменданта Завидюка. В 1920 році, коли «петлюрівські» війська зайняли Сарни, вони призначили на коменданта Завидюка. Вступивши на цю посаду Завидюк почав жорстоко розправлятися з робітниками, які співчували Радянській владі. Де-кілька робітників він розстріляв.

Вирок над Завидюком виконано. («Пр. Пр.» ч. 194).

Українська столиця — Харків. Інспектор міських шкіл тов. Єлеський в розмові з представником «Вістей» подав такі інформації: В цьому році в Харкові функціонуватиме 59 шкіл, з них 21 українська, 4 мішаних (русько-українських), 26 руських, 4 єврейських і по 1-й — вірменська, польська, німецька та татарська.

Отже на 21 школу українських — є аж 26 російських, а крім того 4 мішаних російсько-українських Де новий курс? («Вісти» ч. 196)

Дніпрельстан. На засіданні великої президії ЗУЦВК'а зробив доклад заступник голови правління Дніпрельстану тов. Вікторов про хід робіт та взагалі про стан на сьогодні. Із доповіді видно, що асигнувань, які були пороблені не вистарчає зовсім, бо розвиток робіт, мовляв, зразу ж показав, що «рямці попереднього кошторису, що його взято в основу фінансування роботи біжучого року, стали вузькими» Намічалось що працюватимуть не більше як 3.000 робітників, в той час, як подають «Вісти» ч. 196, зараз на Дніпрельстані працює біля 10.500 чол. Намічалось затратити на будівлю житлових помешкань тимчасового і постійного типу 757.000 карб., а насправді треба — 5.075.000 карб. На збудування залізничних ліній намічалось витратити 1.045.000 карб., а витрачено — 2.550.000 карб., на будівлю перемичок проектувалося — 1.310.000 карб., а витрачено — 2.030.000 карб..

на заготовку матеріалів гадалося витратити 1.100.000 карб., а фактично закуплено — на 1.000.000 карб. Отже ніби то кошторис з 10.000.000 карб. мусів в біжучому році збільшитися до 26.000.000 карб. Тов. Вікторов зазначив, що «при умові безперервного фінансування, є всі підстави гадати, що будівництво буде закінчено в установленій постановою РПО строю», так само при умові, що «закордонні і внутрішні замовлення на устаткування й матеріяли буде виконано в установлений термін».

Одмічаючи негативні сторони будівлі Дніпрельстану тов. Вікторов зауважив, що на житлове будівництво мусить бути витрачено на 2.500.000 карб., більше, ніж було проєктовано кошторисом, бо «прийнято надте дорогий тип будинків». Жаліється тов. Вікторов, що закордонні замовлення запізняються і тому «будівельні роботи на Дніпрельстані не досить механізовано». Торкаючися робітничого питання, тов. Вікторов не міг не сказати що «коли збільшення числа робітників і звязане з ним збільшення розмірів житлобудівництва має своє виправдання у збільшенні темпу й кількості робіт, то величезні штати службовців, що для них помешкання обходяться значно дорожче, ніж для робітника, не мають достатнього виправдання і є одною з важливих причин значного поширення розмірів житлобудівельних робіт (Досі збудовано 570.000 куб. метрів).

Але, не зважаючи на різного роду труднощі, тов. Вікторов запевняє, що до 1 жовтня 1928 року будуть виконані всі підготовчі роботи, а до 1 жовтня 1929 року — «на 100 відс., перейти до виконання основних робіт».

До процесу

Не словами, а ділами.

Під таким наголовком в газеті «Рідний Край» надруковано на першій сторінці на чільному місці листа до редакції:

«18-го жовтня в Парижі розпо-чинається судовий процес над убійником Національного Вождя України Симона Петлюри. Жидівство, на другий-як день після злочину Шварцбарта, відгукнулося на нього доляровим дошем. Москва широко розкрила двері для захистників Шварцбарта й туди їздили адвокати Торес і журналіст Лекаш. Крім того Москва випустила спеціальну книжку під наголовком: «Погроми на Україні» з портретами Шварцбарта — убивці Симона Петлюри. Оборона Шварцбарта, яка розпорядкає колосальними матеріяльними засобами, організувала низку публичних виступів, випустила кілька друків у закордонній мові, присвячених убивству Симона Петлюри й подбала про те, аби брак грошей не перешкодив їхньому свідкові прибути до Парижу. Правдиві автори трагедії в Парижі, знищивши Симона Петлюру тілесно, намагаються обляжувати його лицарське ім'я та весь український національно-державний рух, виставивши його як погромницький. В цьому напрямкові жертво й послідовно, при допомозі грошей, увесь час оброблялася світова громадська опінія. Оборона Шварцбарта подбала тако-ж про те аби на процесі була найповніше представленою та преса, що солідаризується з убійником Шварцбартом і в першу чергу большевиствующа преса Старого і Нового Світу. Уже тепер для участі в процесі зголошено більше як 500 журналістів. Коротко сказавши, противна сторона змобілізувала всі засоби для того, щоби громадську опінію світу спрямувати не лише проти небіщика Симона Петлюри, але й проти цілого Українського Національно-Державного руху. Чи-ж може, при таких умовах поважачий себе, свою національну гідність, українець бути рівноважним глядачем того, що відбуватиметься на процесі та в звязку з процесом. Ні... Що-ж він має робити? В першій чергу те-ж саме, що робить противна сторона, а саме: подбати про те, аби брак грошей не перешкодив свідкам

українцям прибути на процес. Отже кожен українець має негайно-ж внести свою грошову жертву у фонд імені Симона Петлюри. Фонд цей, крім оборони світлого імені та забезпечення його осиротілої родини, має на меті всі справи, зв'язані зі смертю та з іменем Симона Петлюри. Найбільш енергійні з поміж нас мають не лише самі показати приклад своєї жертвенності та національно-громадської дозрілості, але й організувати допомогу Комітетові по обороні імені Симона Петлюри та по вшануванню його пам'яті.. Прийшов найвищий час для кожного українця виявити свій патріотизм не словами, а ділами. Хто цього не зробить, той своєю пасивністю допомагає своєму ворогові, допомагає оборонцям Шварцбарта. Все листування по справах процесу, а тако-ж і гроші належить посилати по такій адресі «Dmytro Herodot, str. Delea-Veche, Bucarest».

У відділі: «По світу» та-ж газета ч. 2 від 28-го серпня містить такі нотатки: «На о по г а н е н н я с л а в и у к р а ї н с ь к о ї у світі видали російські большевики силу силевну грошей, розсилаючи по всіх усюдах вісти про дикість правів українського народу. Це почали большевики робити саме тоді, коли світ зачав цікавитися українським питанням, готується дати українцям моральну й матеріальну підмогу. Підготувивши світову пресу через золоту інтернаціоналку фінансового світу, вони за добрі гроші пайняли Шварцбарта, котрий, на їх розказ убив Петлюру торік у Парижу. Нараз весь світ, як на команду, підняв вереск проти українців, що то вони замордували сотні тисяч жидів на Україні підчас своєї визвольної війни з большевиками. Нічого не помагало, шой між жидами найшлися правдолюбні люде, що свідчили за добрим ім'ям українців. Але большевики мають за собою світове грошове панство — банкірців та й самі не йдуть грошей і заглушують своїм вереском правду своєю неправдою. За видані гроші большевикам не

жаль, бо їх вони збирають з України, над котрою панують. Українські гроші видають большевики, щоб у світі обчорнювати український парід та й самих українців поза межами Росії затуманювати. **Б о р о н і т ь с я у к р а ї н ц і !**

Б о р о н і т ь с я у к р а ї н ц і ! від напасти, збирайте гроші й відсплайте їх на вказану в надрукованій тут статті адресу. Якщо-б політичного перековання хто не був, а добре ім'я власного народу повинно-б лежати йому на серці».

Газетні звістки

П о в с т а н ч и й р у х . В околицях станції Федорівка і Пулоге з'явилися протибольшевицькі повстанчі загони, що складаються з дезертирів червоної армії та безробітних гірничих робітників. Кожен загін числить до 20-30 добре озброєних повстанців. Вони нападають на совітські установи та окремих комуністів. Колетія ДПУ призначила спеціальну «тройку» для боротьби з повстанчим рухом.

Другим центром проти большевицького повстанчого руху на Україні стали повіті Таращанський та Переяславський, де повстанчий рух прийняв національний український та антижидівський характер. На минулому тижні повстанчий загін зробив напад на місто Васильків, де повстанці розстріляли 17 комуністів. «За Свободу». 2. IX.

Ч о р н о м о р с ь к а ф л ь о т а . В Одесі відбулось урочисте засідання міської ради та місцевих організацій, спільно з моряками чорноморської ескадри. Начальник чорноморської флотії Орлов мав на цьому засіданні заявити таке:

«Доля чорноморської флотії щільно зв'язана з долею Одеси... Наші вороги на Чорному морі, як от Румунія, за допомогою Англії, підсилюють свої флотії. Але чорноморська флотія відбудована і механічно удосконалена — дужча від старої царської флотії». «Наше Життя». 4-IX.

Українські фільми за кордоном. За кордон вислано цілий ряд фільм українського фільмового управління. Фільми вислали до Німеччини, Франції, Італії, Туреччини, Чехословаччини та Греції. Між ними вислали такі фільми: «Тарас Трясило» «Тарас Шевченко», «Мандрівні Зорі», «Сорочинський ярмарок», «Трипільська Трагедія» і «В пазурях Радвади». «Новий Час». 2-IX.

Поширення кобзарства. На Україні з кожним роком все більше поширюється український народний інструмент кобза (бандура). Вже й нині є навіть декілька оркестр, складених з кобз. Київська кобзарська оркестра зробила довгу поїздку по цілому Світовому Союзу й дала велику кількість концертів.

Окрема музична комісія висловила, що кобза має перед собою майбутність та що гра на ній буде певно що раз більше поширюватися.

«Новий Час». 2-IX.

«Возрожденіє» ч. 833 подає таку звістку під заголовком «Арешти українських комуністів у Парижі»:

«В неділю ранком, агентами поліції було зроблено трус в помешкані редакції української большевицької газети «Українські Вісті», що видається в Парижі. Було арештовано редактора Борщака, секретаря редакції Норича та кілька співробітників газети. Борщака було звільнено з під арешту в той самий день після допиту з умовою, щоб він покинув терени Франції на протязі одної доби. По даним, що маютьяся, Борщак вчора (себ-то в понеділок) ще не виїхав. Решту заарештованих ще не звільнено».

А «Пост. Новості» від 14. IX. 27 ч. 2366 подають під заголовком «Розгром сов. організації в Парижі», що «чутки про трус в «Українських Вістях», органі «Союзу українських громадян ССРСР», про арешт та висилку редактора «Вістей», історика

України (?) І. Борщака не підтверджуються. По гаведенім справкам трус не було, Борщака не арештовували і не вислали. На тому тязню Борщака дійсно було покликано до мін, внутр. справ, де його просили дати відомості про «Українські Вісті», і про укр. союз. Задовольнившись поясненнями, Борщака відпущено, і «Укр. Вісти», продовжують виходити. Із членів «Українського Союзу» вислали п'ять день тому назад відомий Галіп та Норич-Дзіковський до ССРСР.» Разом з ними вислали також і Орел-Орленка, відомого по своїй большевицькій роботі ще з Гнютанжа. Всі вислані вже знаходяться в Берліні.

На українських землях.

На Воляні.

(Д о п с).

За останні часи помічається зміна відношення місцевої влади до українців: за невеликими винятками воно стало людяним, закономірним, і це полегшує українській інтелігенції, ще дуже тут нещасній, працю на культурній і економічній ниві, майже не ораній тут ще з давніх часів, коли в цьому темному й затурканому кутку України папувала розперезана чорна московська реакція. — «союз русского народа» з цатаделю — Почаївською Лаврою, з чільними провідниками, як архієпископи Антошій, Глюдор та інші.

Нині серед волинського народу прокидається національна свідомість, а певним показником цього може служити середня школа: до трьох українських гімназій (Луцьк, Рівне й Кременець) з кожним поком вступал все більш ще й більше учнів, і то переважно дітей селян, сільського духовенства та дрібної буржуазії. До Луцької гімназії в цьому році вступило коло 70 учнів, — у десять раз більше, ніж до московської такої гімназії. Цьому особливо сприяло надання прав державних шкіл цим трьом гімназіям.

Треба зазначити ще одну визначну ознаку зміни в поглядах урядових чинників: уцьом у шкільному рої з наказу Міністерства Освіти заводиться навчання української мови в усіх державних середніх школах. — і в польських і в московських: на це призначено по 4 години тижнево і навчання зачнеється з першої класи, і так має йти далі, поки не дійде до 8-ої. Цей наказ викликав протести в націоналістичних польських колах; і у місцевій газеті «Zycie Wolyni» з'явилася стаття п. Ст. Мілашевського, де він доводить недоцільність заведення в польських школах «малопольського діалекту», що марно забере тижнево аж 4 години, які здалеко більшою користю можна було б оддати на дійсно потрібні учням європейські мови: французьку й німецьку.

Як цей міністерський наказ буде переведено в життя на місцях — трудно сказати: при бажанні можна буде знайти багато перешкод: брак відповідних учителів, підручників і т. и. Але для українців він має велике принципове значіння, як показчик, що доброзичливе відношення влади до нас є тільки на словах, але й починає переводитися на ділі.

М. Л.

Об'єднання українців у Ковелі. Серед українців, що живуть у Ковлі, виникла думка заснувати культурно освітнє і добродійне т-во. До цього часу місцеве громадянство не мало жадної організації за винятком повітового т-ва «Просвіта», яке головним чином звертає увагу на повіт і тому заснованє т-ва, яке б об'єднало українців т. Ковлі, треба вважати актуальним. Це товариство мало би перебрати до своїх рук справу будови «Народнього Дому» в Ковлі. «Українська Нива». 5. IX.

На користь українських інвалідів. В Ковлі, в залі «Огниска» відбулася вистава на користь українсь-

них інвалідів. Виставу організував гурток національної молоді м. Туриська, під режисурою М. Майна. Було виставлено 4 одноактівки: «Перший голова ревному», «Після равту», «У суді», і «Не повелосся». «Примикаючи», до сельроба одиниці вживали заходів аби зірвати виставу. «Українська Нива». 5-IX.

Посол С. Підгірський все ще еволюціонує. На сільробівському (москофільському) фронті з'явилась нова персона — посол С. Підгірський. За чотири роки він змінив безліч орієнтацій і побував в різних таборах. З голови посольської репрезентації він зумів побувати своїм часом і серед фашистів і націоналістів, пройти через У.Н.Д. й залишитися безпартійним. Тепер Підгірський виступає з Сельробом. Так і говорять на Волині: Сельроб і Підгірський. «Укр. Нива.» 5-IX.

Українське вбрання «ето не харашо». В с. Дунаїв, Кременецького повіту, місцевий священник о. Ковальський завзятий ворог української церкви і «Просвіти», останніми часами виступав навіть проти... українського вбрання. Одного разу зауваживши в церкві дєкого зі своїх парафіян в українському вбранні, о. Ковальський під час казання проголосив:

«Віжу, що і у нас заводяться так називаєміє українці. Ето не харашо. Нам надо бити такімі, якімі билі до сіх пор». «Наше Життя». 4-IX.

З Галичини.

Не була ала катастрофа. Зливні дощі останніх днів у супроводі бурь та хмароломи спричинили катастрофальні виливні рік, в наслідок чого нечувана повінь широко розлилася в цілій полуднево-східній Галичині.

Могутні звали каламутних вод нестримно котяться з Карпат, з гірських збіч, грізними шумами вішуючи нещастя. Всі запори, які стоять на шляху грізного еле-

менту, зносить він зі стихійною силою, сіючи довкруги руїну, нещастя й смерть. Каламутні буруни несуть з собою вирвані дерева, копиці сіна, людське рухоме майно, зірвані дахи а то й цілі хати, худобу а нерідко жертву в людях. На горбах і височинах кочують десятки і сотні тисяч людей з дітьми, худобою і останками дорібку, під голим небом серед холоду, дощу і негоди.

Всі ріки і річки, всі допливи правого боку Дністра могутнім ревом співають дику пісню знищення і руїни. Особливо лютує Опір, Стрий, Свіча, Лімниця, обі Бистриці, Прут, Черемош та їх приєдник Дністер, а на заході Сян. В станіславівському воєвідстві навіщені повіню такі повіті: Турка, Сколе, Стрий, Жидачів, Долина, Калуш, Станіславів, Рогатин, Надвірна, Богородчани, Товмач, Коломия, Печеніжин, Косів, Снятин, Городенка; у воєвідстві львівським — Сяник, Ліско, Самбір, Перемишль, Дрогобич; у воєвідстві тернопільським: Бережани, Бучач і Заліщики. Разом повінь охопила 24 східних галицьких повіті. На Білім і Чорнім Черемоші вода йшла валом і забирала подорожі хати разом з людьми. Долишня частина Кіри залита водою цілкомовито. Як оповідають очевидці, вода несла цілі хати разом з людьми, а в де-яких хатах навіть стояли на столі горючі лампи. (Нещастя сталося вночі з 30 на 31 серпня). Повінь, як передають забрала також і церкву в Барвінкові. У Криворіжжі вода нагально через вікна влітася до хати коваля Онищука і забрала хату разом з цілою родиною. Врятувалась лише найстарша дочка з служницею в той спосіб, що скочили зараз до сусідньої кімнати і обидві втікли противними дверми. Служниця, як її вхопила вода, сховалася на вербу і це її спасло, як також і обставина, що обидві в критичній хвилині ще не спали. В Устеріках повінь забрала дім, в яким містився постерунок державної поліції разом з одним пастерунковим, який по дорозі стріляв, благаючи помочи, якої, очевидно, ніхто не

міг йому дати. Люде з положених над Черемошем хат, утікали в одній білизні, очевидно, як хто в час пробудився. «Діло». 4-IX.

На честь Б. Лепкого. Користуючись з літнього побуту в карпатських горах Богдана Лепкого, гурток учителів, зібраних у Ворохті у власній прегарній «Оселі» запросив славного письменника прочитати дещо з нових своїх творів. Миюдої п'ятниці відбувся вечір Б. Лепкого, залишивши в усіх присутніх найкращий спомин.

За догмики столами засіло більше сотні вчительок, вчителів та запрошених гостей з поміж докільничного українського громадянства. П-на Банахівна в імені зібраного вчительства привітала палкими словами шановного гостя, після чого Б. Лепкий подякувавши коротко за привіт, відчитав оден уступ із 4-го недрукованого ще тому трилогії «Мазепа» (тої, в якій описано злуку військ Мазепи зі Шведами). «Укр. Нива».

На Закарпатті.

Український театр. Український театр «Просвіти», або як його офіційльно звуть — Руський Театр, першого версеня розпочав свою діяльність. На відкриття сезону пішла драма Черкасенка «Страшна Помста». Театр в цім році поповнений новими силами. Управу театром перебрав відомий співробітник Загарова п. Базилевич. «Свобода». ч. 36.

Серед укр. еміграції.

У Румунії

НАРАДА УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.

Громадсько-Допомоговим Комітетом Української Еміграції в Румунії розіслано таке запрошення-оповіщення:

«Одна з постанов останньої Конференції Української Еміграції в Румунії згучить: « В майбутньому Конференції скликають-

ся лише у випадках konieczної потреби». Скликання чергової Конференції нині не вимагається konieczно. Тим часом Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції, стоячи на принципі постійного та сталого контакту з організованою Українською Громадою в Румунії, постановив скликати одноденну нараду, призначивши її на неділю 11-го вересня. Мета наради — обмінятися думками з приводу найбільш актуальних питань для української еміграції та підтримати ті традиції єдності та духа живого, які не лише кличуть, але й дають нам сили до чину.

Програм наради складається з таких питань: 1) Діяльність Громадсько-Допомогового Комітету за минулий рік» — докладчик Дмитро Геродот. 2) «Українські справи в сучасний мент». — Докладчик Проф. К. Мацієвич. 3) «Політичні завдання Української Еміграції в Румунії». — Докладчик Василь Трепке. Початок наради в неділю 11-го вересня о 9-й годині ранку. На час перебування членів наради в Бухарешті, Громадсько-Допомоговий Комітет подбає про їх приміщення.»

Ювілей Ольги Кобилянської.

27-го листопаду в Чернівцях має відбутися ювілейне свято заслуженої української письменниці Ольги Кобилянської з нагоди 40-ї річниці її літературної діяльності. Для організації цього свята в Чернівцях організувався спеціальний ювілейний Комітет. Аналогічні Комітети, як ми довідуємося, організовано також й по інших країнах скупчення українців. Мета цих комітетів — достойно відзначити дату 40-ка літньої творчої праці невтомної Ольги Кобилянської. В зв'язку з ювілеєм О. Кобилянської мається на меті випустити пам'ятну книжку, присвячену ювілянтці. Ми, що так багаті на сумні річниці та свята, маємо пріємну нагоду взяти участь в радісному святі української культури, зробивши його пишним і

загально-національним. Українська еміграція в Румунії прилучається до цього свята, розпочала збірку грошей на справи, зв'язані з ювілеєм Ольги Кобилянської. Збірку переводить Союз Українок.

В Америці.

Американські українці про большевиків у Франції. В ч. 33 «Укр. Ниви» і ч. 26 «Українського Голосу» (Канадійського) видруковані скандальні відомості про співробітників московських большевиків у Франції, що спеціалізувалися на українських справах. Виляється, що то ніякі комуністи, а, просто собі, були чорні російські люди, арапи. Ще одна морока тов. Раковському. На бідного Макара всі шишки завалились разом.

Українські «большевики» в Америці. В Мускегоні українські «большевики» як то й випадає скрізь кричать на попів, на релігію, на церкву, а як приїде Різдво, то давай собі ходити з колядою. Вже кілька разів так ходять і співають «Бог Предвічний» — на комуністичні цілі. «Українська Громада». 20-VIII.

Новий український хор. Від недовгого часу в Канаді зорганізувався новий український хор, що складається з 50 музик та жінок. Хор зорганізований під управою Юрія Гасана, бувшого члена капели Олександра Кошиця. Виступи хору скрізь мають великий успіх не тільки в українській, але й у чужій публіці. Програм концертів складається з найкращих українських пісень в обробці Леонтовича, Степового, Стеценка та Кошиця. «Український Голос» 24-VIII.

Вечер Авраменка в Йорктоні. 6 серпня ц. р. виступала трупа Авраменка в Йорктоні. Вечер випав прегарно. Фармери були захоплені красою українського танцю і пісень та звуків бандури. Авраменко гуляв

як птах. Ціла трупа з 18 осіб виявили себе бездоганим виведенням тавців. Вечер тревав 1 годину 35 хвилини. «Укр. Фармер». 17-VIII

В Чехії.

В Українській Господарській Академії. На 1927-28 рік до цього часу подано понад 50 прохань.. З яких зараховано дійсними студентами 43 чоловік, з еміграції з Волині та з Галичини. Всім зарахованим канцелярія академії вислала повідомлення і посвідки для виклопотання закордонних пасів; крім того вислала посвідку для пред'явлення в чеській консулят. У разі яких-будь перешкод студентам слід негайно повідомити академію. («Нова Громада». 4-IX.

Проводи Д-ра Модеста Пилиповича Левицького.

20 серпня б. р. Подєбрадська група Української Радикально-Демократичної Партії провозжала свого фундатора і голову д-ра Модеста Левицького.

Після п'ятирічної праці в Укр. Господ. Академії на посаді лектора укр. мови і лікаря д-р Левицький відїзжає на Волинь, в Луцьк — на посаду вчителя укр. мови в гімназії.

Проводи носили характер теплої товариської бесіди — за спільною вечерєю. Учасники одзначали в своїх промовах ту працю, що поклав Модест Пилипович в діло засновання групи, а також інші моменти з його життя і діяльності. Особливо підкреслювалося вірне служення ідеї У.Н.Р., непохитна твердість М. П. в провадженню раз наміченої лінії. На це М.П. скромно відповідав словами псалма: «Співаю Богові своєму дондеже ем», згадавши, як почав він співати цьому багові — укр. народомі ще за темних часів царської реакції. «Так тодіж нас свідоміх українців, навіть близькі люди вважали за якихсь варятів, — так чого ж ви хочете, — щоб тепер коли мої очі побачили дійсне чудо — відродження рідного народу,

— тепер я відступив од тієї праці, що було змістом цілого життя...» Молодь, що складає переважну більшість подєбрадських р-деків чуло прислухалась до слів старого українського патріота і діяча.

***

21 серпня на проводі М.П. з ініціативи Громади студентів Української Господарської Академії зійшлися всі студенські організації, що знаходяться в Подєбрадах. На заклик ініціаторів явилась велика кількість студентства і професурн, що перебувають зараз в Подєбрадах, без ріжниць партій та угруповань. Промовці, один за другим, підкреслювали ту роль, що відігравав М. П. в житті Академії і студентства, як лікар, лектор укр. мови і просто як старший громадянин, старий подорожній по шляху укр. еміграції. Була зачитана і піднесена адреса, на якій всі присутні розписались, одні персонально за себе, другі як представники певних організацій.

Закінчилися проводи грою на бандурі, що виконав студ. Петренко і співом імпровізовано-го хору.

23 серпня — М. П. відїхав з Подєбрад. На двірць провозжати вийшла велика кількість студентства і професури.

Щастяж йому Боже, в його новій праці, на новій ниві.

Побажаємо цьому заслуженому українському діячеві побільше здоров'я та сил, так потрібних українській нації в її тяжкій боротьбі за визволення.

В Югославії

Допис.

У селі Літня-Моїнци, Боснія, де за давніших австрійських часів селились галичане, засобами о. Пароха та громадян збудована на власні кошти українська школа. Кільки років тому перебували тут учителі українці, а в останні часи, за браком коштів та учителів, школа перестала існувати. З початку вільного року, коли я, випадково опинившись в Югославії, довідався про існу-

вання тут українців та української школи, то завітав сюди і мене радо прийняли, і я зараз же прийнявся за школу. У короткому часі вступило до школи понад 40 діточок, і розпочали навчання; зараз всі вони уміють читати, писати, рахувати, і найважливіше, що це молоде покоління знає, що вони українці, що й на далі мається на меті продовжувати. У справах шкільних у великій допомозі стоїть о. Василь Стрільчек, якому громада зобов'язана і школою, бо от. Стрільчек поклав початок збудування школи, яку при допомозі шановних громадян: Зарванського, Соболя, Чорного, Грегуса, Штейпули, Ляховича, Гуцмана, Мельника, Тимківа та інших і довели до бажаного висновку.

Крім цього, маємо православну українську церкву під проводом вищезазначеного пароха о. Василя Стрільчека; в церкві чуємо в рідній мові, і от тоді особливо душа радується і тимчасово вітає на рідних ланах, коли наш любий парох промовляє з окремим зиванням до Всемогучого Творця: «Оборони свою ласкою нашу Українську Державу та її многострадальний народ» — «Помяни, Господи, всіх погинувших борців за щастя України»...

Таким чином у процесі нашого життя використано найбільш потрібніші обставини; школа і церква. Алеж дух, хоч і перемагає матерію, всеж таки тяжко працювати в цій глухій провінції без потрібних засобів. До цього часу в школі головними підручниками служать сербські та хорватські книжки, а своїх абсолютно бракує. Знайшов на селі де-кільки стареньких українських читанок, і лише ними й користуємося. Бажано було б одкрити й «Просвіту», що кимось потрібна, але з огляду на прикрий неврожайний рік, матеріальні засоби дуже не добрі. Отже вітаючи в імені школи та громади, Вас, любі читачі, — земляки, прошу коли б хто мав яку книжку — надіслав би нам для вживання по адресі: Jugoslavie, Bosna, selo Lisnja-Moinci, profesor Teodor Goulenko.

З окрема прошу славетних лицарів українського зійська, як своїх бувших начальників, так і колег старшин, з якими мав щастя поруч з початку й до краю приймати участь у визвольній боротьбі, — звернути можливу увагу, аби хоч трохи розвинути цей закинутий гурточок земляків а головне-майбутніх оборонців батьківщини, школярів.

Сотник Федір Гуленко.

З М І С Т.

— Париж, неділя, 18 вересня 1927 року — ст. 1. — Респетенко. Жидівські колонії на Україні — ст. 3. І. Заташанський. Комуністична продукція — ст. 9. В. Садовський. Большевики про свої народньо-господарські перспективи — ст. 10. — O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 13. — 3 преси — ст. 16. Г. Ч. Німецька преса пор Україну — ст. 17. Ст. Сірополко. Українізація профосвіти на сов. Україні — ст. 20. Хроніка. — 3 Великої України — ст. 23. До Процесу — ст. 25. Газетні звістки — ст. 26. На укр. землях — ст. 27. Серед укр. еміграції — В Румунії — ст. 29. В Америці — ст. 30. В Чехії — ст. 31. В Югославії — ст. 31.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.
Редагує—Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Imprimerie de Navarre, 5 rue des Gobelins, Paris